

Gids duurzame aankopen Schoonmaakmiddelen

L_ALG_Gevaarlijkeprod_Schoonmaakmiddelen	datum: 26/09/2013
Proceseigenaar : ISO-projectteam	versie: 2
Gelinkt aan P_ALG_AankoopGoederenDiensten	

Inhoudstafel

INHOUDSTAFEL	1
1. OMSCHRIJVING	3
2. TER INFO: WAT ZIJN DUURZAME SCHOONMAAKMIDDELEN?.....	3
2.1. Milieu.....	3
2.1.1. Grondstoffen.....	3
2.1.2. Samenstelling	3
Oppervlakte-actieve stoffen	3
Wateronthardende stoffen	4
Bleekmiddelen	4
Desinfectiemiddelen	5
Kleur- en geurstoffen	5
Bewaarmiddelen	5
Oplosmiddelen.....	6
Zuren en basen	6
Bacteriën en enzymen	7
Kritisch verdunningsvolume	7
2.1.3. Verpakking.....	8
2.2. Eerlijke handel.....	8
2.3. Sociale economie	9
3. VEREISTEN BINNEN DE GIDS DUURZAME AANKOPEN.....	9
3.1. Verplichtingen	9
3.2. Optioneel.....	11
3.3. Raamcontract.....	13
3.4. Keuzewijzer	16
3.4.1. Keuzewijzer CDVchronic	16
3.4.2. Keuzewijzer dosering	17
3.4.3. Keuzewijzer anaëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen	17

3.4.4.	Keuzewijzer aëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen	19
3.4.5.	Keuzewijzer fosfor	19
3.4.6.	Keuzewijzer verpakking	20
3.4.7.	Keuzewijzer concentratie.....	20
3.4.8.	Keuzewijzer temperatuur	21
3.5.	Tips.....	21
4.	OPNAME VAN DUURZAAMHEIDSCRITERIA IN BESTEKKEN	24
4.1.	Titel.....	25
4.1.1.	Milieucriteria in de titel.....	25
4.1.2.	Eerlijke handel in de titel.....	25
4.1.3.	Sociale economie in de titel.....	25
4.2.	Kwalitatieve selectiecriteria.....	25
4.2.1.	Milieucriteria in de selectiecriteria.....	25
4.2.2.	Criteria eerlijke handel in de selectiecriteria.....	26
4.2.3.	Criteria sociale economie in de selectiecriteria	26
4.3.	Technische specificaties	26
4.3.1.	Milieucriteria in de technische specificaties	26
4.3.2.	Eerlijke handel in de technische specificaties.....	28
4.3.3.	Sociale economie in de technische specificaties.....	28
4.4.	Gunningscriteria	28
4.4.1.	Milieucriteria in de gunningscriteria	28
4.4.2.	Eerlijke handel in de gunningscriteria	29
4.4.3.	Sociale economie in de gunningscriteria	29
4.5.	Uitvoeringsvoorwaarden.....	29
4.5.1.	Milieucriteria in de uitvoeringsvoorwaarden.....	29
4.5.2.	Eerlijke handel in de uitvoeringsvoorwaarden	30
4.5.3.	Sociale economie in de uitvoeringsvoorwaarden	30
5.	VOORBEELDMAILS EN –BESTEKKEN	30
5.1.	Kleine overheidsopdracht – Mail (< 8.500 euro).....	30
5.2.	Gemiddelde overheidsopdracht – bestek (≥ 8.500 euro en < 85.000 euro) 31	
5.3.	Grote overheidsopdracht ≥ 85.000 euro – speel op zeker!	33
6.	MOGELIJKE LEVERANCIERS.....	33
7.	MEER INFO?.....	33

1. Omschrijving

Allesreinigers, ruitenreinigers, sanitair- en WC-reinigers, schuurmiddel, tapijtreinigers, vloerreinigers, textielwasmiddelen, wasverzachters, vaat- en handwasmiddel

2. Ter info: wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen?

2.1. Milieu¹

De milieu-impact van schoonmaakmiddelen hangt samen met de oorsprong van de grondstoffen, de schadelijke stoffen die ze bevatten, de afbreekbaarheid, de dosering en de verpakking.

2.1.1. Grondstoffen

Veel stoffen die gebruikt worden in schoonmaakproducten zijn gemaakt uit synthetische grondstoffen die afkomstig zijn van niet-hernieuwbare bronnen (zoals aardolie). Ze dragen daarom bij tot de uitputting van die hulpbronnen. Daarnaast kunnen bij het winnen en verwerken van die hulpbronnen giftige stoffen en afval vrijkomen die het milieu ook schade kunnen toebrengen. De uiteindelijke detergents uit synthetische grondstoffen hebben daarenboven schadelijke effecten op het leefmilieu eens ze in het afvalwater terecht komen.

Het gebruik van hernieuwbare in plaats van synthetische grondstoffen is beter voor het milieu. De hernieuwbare stoffen kunnen immers – bij juist beheer - niet uitgeput geraken. Bovendien zijn detergents van plantaardige oorsprong over het algemeen goed afbreekbaar en weinig milieubelastend.

2.1.2. Samenstelling

Schoonmaakmiddelen bevatten verschillende (al dan niet noodzakelijke) werkzame stoffen zoals oppervlakte-actieve stoffen, wateronthardende stoffen, bleekmiddelen, desinfectiemiddelen, kleur- en geurstoffen, bewaarmiddelen, oplosmiddelen, bacteriën en enzymen, ... Deze stoffen zijn niet allemaal giftig, maar door de grote hoeveelheden zijn ze de oorzaak van belangrijke vervuiling.

Oppervlakte-actieve stoffen

Het belangrijkste bestanddeel van schoonmaakmiddelen zijn de oppervlakte-actieve stoffen of wasactieve stoffen. Ze verlagen de oppervlaktetension van een vloeistof, zodat het vuil wordt losgeweekt en opgelost blijft in het sop, om samen met het afvalwater te verdwijnen.

De wasactieve stoffen hebben negatieve effecten op het milieu en het waterleven. Ze zijn giftig doordat ze de beschermende laag van waterorganismen aantasten. Onderzoek toont bijvoorbeeld aan dat een concentratie van slechts 1 deeltje per miljoen van sommige wasactieve stoffen een dodelijk effect kan hebben op kikkereitjes. Verder zijn sommige persistent van aard of worden in waterzuiveringsinstallaties niet afgebroken. Hoge concentraties van detergents kunnen de werking van een waterzuiveringsinstallatie negatief beïnvloeden doordat ze bacteriën immobiliseren.

¹ Bron: Producttest, Milieukoopwijzer, GPP, Bewust verbruiken,

De milieu-impact hangt af van het soort wasactieve stoffen. Oppervlakte-actieve stoffen worden vaak gemaakt van plantaardige en dierlijke oliën en vetten of van aardolie. In de meeste reinigingsmiddelen (meer dan 80%) zijn het petrochemische stoffen.

Zowel de winning en het transport van aardolie, als de grootschalige productie van kokos- en palmolie met veel kunstmest en bestrijdingsmiddelen, belasten echter het milieu. Biologisch geteelde plantaardige grondstoffen, die zonder kunstmest of bestrijdingsmiddelen zijn gekweekt, worden helaas zeer weinig toegepast.

Wateronthardende stoffen

De kalk in leidingwater belemmert de reinigende werking van de wasactieve stof in reinigingsmiddelen. Waterontharders² binden de kalk in het water en voorkomen dat kalk neerslaat. Op deze manier verbetert de waterontharder de werking van zeep.

Door gebruik te maken van regenwater, kunnen waterontharders worden vermeden. Regenwater is namelijk niet hard, waardoor zeep hun werking behouden. Dit is de meest milieuvriendelijke optie. Ook wanneer de waterleidingen voorzien zijn van een toestel om het water te ontharden, kan je producten zonder waterontharder gebruiken.

Van de ontharders zijn zeoliet (NAS of Natriumaluminiumsilicaten), soda, silicaten en citraat het minst milieubelastend. Het gebruik van zeolieten doet wel de hoeveelheid zuiveringsslib toenemen en soda kan bijdragen tot de verzilting van het milieu.

Fosfaten zijn sinds kort verboden in wasmiddelen, maar komen vooral in vaatwasmiddelen nog voor. Ze overstimuleren de groei van waterflora, vooral van algen, in oppervlaktewater. Fosfaten en stikstof zijn immers essentiële voedingsstoffen voor waterplanten en algen. Bij een teveel aan deze voedingsstoffen nemen de algen sterk in aantal toe (eutrofiëring). Als ze afsterven worden ze door bacteriën afgebroken. Dit leidt dan weer tot een zuurstoftekort voor andere planten en vissterfte en verstoring van het natuurlijk evenwicht. Bovendien beschikken de meeste waterzuiveringsinstallaties in ons land momenteel nog niet over de technieken om fosfaten te verwijderen.

Naast de milieueffecten van fosfaten zelf, veroorzaakt ook het productieproces heel wat milieuhinder. Het leidt immers tot licht radioactief afval en gips dat een grote hoeveelheid zware metalen bevat.

Ook Polycarboxylaten, EDTA en NTA worden beter vermeden, vooral omdat ze respectievelijk niet of nauwelijks afbreekbaar, complexerend voor zware metalen en micronutriënten en mogelijk kankerverwekkend zijn .

Bleekmiddelen

Bleekmiddelen worden gebruikt om verkleuringen en vlekken te verwijderen en om de natuurlijke vergeling van textiel tegen te gaan. Een bleekmiddel verbetert de eigenlijke waswerking niet: het verwijdert enkel bleekbare vlekken.

Een bekend maar sterk milieubelastend bleekmiddel is bleekwater ('javel'). Javel behoort tot de groep van de chloorbleekmiddelen, die je best vermijdt. Hypochloriet kan chemische verbindingen vormen met andere organische stoffen in het riool of de waterzuiveringsinstallatie, zodat zeer giftige metabolieten ontstaan. Bovendien vormt het gebruik van chloorbleekmiddelen een ernstige belasting voor de ademhalingswegen. In combinatie met andere schoonmaakmiddelen kan het giftige chloorgas gevormd worden. Dit bijtend gas slaat onmiddellijk op de ademhaling. Ook de productie van chloor, dat nodig is om bleekwater te maken, kost veel energie en gebeurt met milieubelastende productieprocessen zoals met kwikcellen. De milieueffecten van kwik zijn een gevolg van bioaccumulatie. Voor de meeste organismen is kwik al giftig bij een

² Hoe meer kalk, hoe harder het water. De hardheidsgraad van water wordt internationaal meestal uitgedrukt in Franse graden (°fH). Deze vermelding vind je op gebruiksaanwijzingen om de juiste hoeveelheid schoonmaakproduct te bepalen. Soms worden ook Duitse graden (°dH) gebruikt. 1°fH = 0,56 °dH. Een waterverzachter kan noodzakelijk zijn indien het water zeer hard is (meer dan 35°fH of 20°dH) en wanneer het wordt verwarmd tot meer dan 55°C. Let er wel op dat er steeds een hardheid van minimum 15°fH of 8,5°dH overblijft.

relatief lage concentratie in het milieu. Bovendien is kwik is zeer moeilijk afbreekbaar. Het beïnvloedt de lucht- en waterkwaliteit nog jarenlang nadat het in het milieu is terechtgekomen.

Milieuvriendelijkere alternatieven zijn bacteriën en enzymen en in de tweede plaats zuurstofbleekmiddelen (percarbonaat, perboraat). Zuurstofbleekmiddel op basis van percarbonaat is te verkiezen boven een op basis van perboraat. Omdat perboraat pas werkt bij 60°C, worden synthetische bleekmiddelactivatoren zoals TAED (tetra-acetylethyleendiamine) toegevoegd. Het belast het watermilieu omdat het borium produceert. Te veel borium is schadelijk voor waterplanten. Borium heeft ook een bacteriedodende werking en is daardoor nadelig voor werking van waterzuiveringsinstallaties.

Bleekmiddelen worden vaak vergezeld van een activator opdat ze ook bij lagere temperaturen zouden werken en van een stabilisator omdat het bleekmiddel anders uiteen zou vallen. Als stabilisator bij bleekmiddelen worden meestal de schadelijke fosfonaten of EDTA gebruikt. Deze moeten zeker worden vermeden.

Desinfectiemiddelen

Desinfectiemiddelen vermijd je eveneens. Routinematig gebruik van ontsmettingsmiddelen is absoluut onnodig. Uit onderzoek is gebleken dat enkele uren nadat een vloer of toilet ontsmet is, de hoeveelheid micro-organismen weer net hetzelfde is als voor de ontsmetting. Desinfectie moet dus enkel ingezet worden tegen specifieke ziekteverwekkende organismen. In zwembaden en grote keukens is desinfectie wel verplicht. Gebruik dan liever geen bleekwater. Minder milieubelastende alternatieven zijn middelen op basis van peroxiden (zuurstof) en bacteriën en enzymen

Kleur- en geurstoffen

Kleur- en geurstoffen worden aan schoonmaakmiddelen toegevoegd om ze van elkaar te onderscheiden en een frisgeureffect te krijgen bij het schoonmaken. Kleurstoffen zijn eigenlijk enkel geoorloofd wanneer ze een signaalfunctie vervullen en plantaardig of mineraal van oorsprong zijn.

Ze dragen niet bij tot de werking van de schoonmaakmiddelen en hun milieurisico (vooral van de synthetische stoffen) wordt vaak onderschat. Synthetische geurstoffen, zoals de polycyclische muskus, leiden bijvoorbeeld dikwijls tot bioaccumulatie en tot allergische reacties. Aangezien de grondstoffen ervan bovendien eindig zijn, worden ze beter niet gebruikt.

Er zijn echter weinig volledige gegevens rond de milieu-impact van parfums beschikbaar. Vaak wordt er verwezen naar de IFRA (International Fragrance Association)-gedragscode.

Bewaarmiddelen

Bewaarmiddelen worden aan reinigingsmiddelen toegevoegd om de groei van micro-organismen te voorkomen. Hierdoor bederven de reinigingsmiddelen niet en zijn ze beschermd tegen afbraak door bacteriën. Bewaarmiddelen zijn niet enkel schadelijk voor de micro-organismen in de schoonmaakmiddelen, maar ook voor micro-organismen in het milieu.

Bewaarmiddelen die in levensmiddelen zijn toegestaan (E200 tem E299), zijn in het algemeen vrij onschadelijk en genieten de voorkeur.

Alkylerende conserveermiddelen (chlooracetamide, glutaar-aldehyde), formaldehyde, gechloreerde fenolen, glycolen zijn echter te vermijden.

Oplosmiddelen

Oplosmiddelen, bijvoorbeeld alcohol of isopropanol, lossen de wasactieve stoffen op en laten het schoongemaakte oppervlak snel en streeploos opdrogen. Deze vluchtige organische stoffen (VOS) zijn echter schadelijk voor het milieu en je gezondheid.

Het productieproces van VOS vervuult het milieu zeer sterk, en hun verdamping veroorzaakt eveneens problemen: ze versterken het broeikaseffect en zijn mee verantwoordelijk voor smogvorming en verzuring. De gezondheidseffecten zijn zeer uiteenlopend naargelang de samenstelling ervan. Ze kunnen bij inademing bijvoorbeeld klachten veroorzaken zoals hoofdpijn, vermoeidheid en irritatie van de neus, keel en ogen, astma. Er zijn ook VOS die kankerverwekkend zijn.

Andere oplosmiddelen dan water worden beter niet gebruikt en horen zeker niet thuis bij het dagelijks onderhoud -zeker gechloreerde en aromatische koolwaterstoffen niet. In zeer specifieke toepassingen, wanneer het echt niet anders kan, kunnen oplosmiddelen worden toegepast. Gebruik in dat geval eerder een product met ethanol in plaats van bijvoorbeeld isopropanol, dat van petrochemische oorsprong is. Alcohol en isopropanol zijn beiden vluchtig waardoor ze bij inademing kunnen leiden tot irritaties. Glycolethers kunnen bij hoge blootstelling schadelijk zijn voor de mens. De glycolen, glycolethers en ethanolamines zijn weinig vluchtig, zodat bij normaal gebruik inademing niet snel voorkomt. Men vermoedt wel dat de glycolethers methoxypropanol en ethylglycol zorgen voor vruchtbaarheidsproblemen.

Zuren en basen

De meeste schoonmaakmiddelen zijn basisch. Alkalische of basische middelen pakken organische verontreiniging, bijvoorbeeld vet en eiwit, aan. Ze kunnen vetten splitsen en maken eiwitten en koolhydraten oplosbaar in water.

Zuren worden aan schoonmaakmiddelen toegevoegd om kalkafzettingen (ketelsteen, urinesteen, opgedroogde kalk- en cementafzettingen, roest en oxidatie) op te lossen en te verwijderen. Zuren kunnen vooral anorganische verontreiniging aanpakken. Ze worden dan ook vooral in sanitairreinigers ingezet.

Een grote hoeveelheid zuren of basen in reinigingsmiddelen kan leiden tot een verandering van de zuurtegraad of pH. De meeste waterorganismen verdragen geen grote schommelingen van de zuurtegraad. Te zure of basische waters kunnen dan ook de biologische processen geheel of gedeeltelijk verstoren.

Door een teveel aan zuren in het oppervlaktewater ontstaat verzuring. Verzuring van waterecosystemen gebeurt op alle niveaus en heeft een belangrijke impact op planten en dieren. Aquatische organismen worden zowel op een directe manier beïnvloed, door de toxische omstandigheden die gecreëerd worden, als op een indirecte manier, door het verdwijnen van prooidieren. Een van de eerste effecten van verzuring van waterecosystemen is dan ook het optreden van een grote vissterfte. Verzurende emissies hebben echter ook een negatieve werking op ecosystemen zoals bossen, die afsterven. Daarnaast tasten ze gebouwen en monumenten aan en kunnen ze aanleiding geven tot gezondheidsproblemen. Gevoelige ecosystemen (zoetwatermeren, kustgebieden, vennen, bossen en heiden) ervaren de gevolgen van verzuring het eerst.

In schoonmaakmiddelen gaat de voorkeur uit naar zwakkere, organische zuren ten nadele van agressieve sterk minerale zuren. Fosforzuur, zoutzuur, zwavelzuur, salpeterzuur en sulfaminezuur of amidosulfonzuur moeten vermeden worden. Zwakkere zuren hebben wel een iets langere inwerktijd nodig.

Als base kies je bij voorkeur voor soda (natriumcarbonaat) of silicaten. Natronloog, kaliloog en minder dan 1% ammoniak zijn toelaatbaar. Natronloog en kaliloog zijn nodig om zeep te maken. Ze zijn corrosief, maar niet gevaarlijk. Ammoniak werkt ontvettend en

is in kleine hoeveelheden aanvaardbaar. Borax, natriumfosfaat en mono-, di- en triethanolamine vermijd je best helemaal.

Bacteriën en enzymen

Sommige was- en schoonmaakmiddelen bevatten naast de wasactieve stoffen ook bacteriën en/of enzymen. De wasactieve stoffen nemen in eerste instantie de vervuiling weg, waarna de bacteriën de resterende organische vervuiling aanpakken: de door bacteriën gevormde enzymen breken dan eiwithoudende vlekken (zoals melk, bloed en ei) af. Deze enzymen zijn eiwitten die optreden als katalysator: ze bevorderen bepaalde chemische reacties. De enzymen worden voortdurend naar behoefte aangemaakt. Is er meer vuil, dan maken de bacteriën meer enzymen. Ieder enzym werkt slechts op een bepaalde categorie stoffen.³ Microbiologische schoonmaakmiddelen bevatten dus meestal een mengsel van verschillende bacteriën om zoveel mogelijk soorten vuil aan te kunnen. Doorgaans komen de gebruikte bacteriën veel voor in de natuur en zijn ze niet nadelig voor het milieu.

Omdat de micro-organismen zich continu vermenigvuldigen, is er sprake van een continue afbraak van hinderlijke stoffen. Microbiologische schoonmaakmiddelen hebben daarom in principe een langdurige werking. Bacteriën blijven doorwerken, mits de omstandigheden gunstig zijn: voedsel, temperatuur en zuurtegraad moeten bijvoorbeeld binnen een bepaalde marge vallen, anders werken de bacteriën niet optimaal of sterven ze af. In de praktijk zullen de bacteriën vaak na gedane arbeid afsterven. Het middel moet dus steeds opnieuw ingezet worden.

Indien er enzymen of bacteriën aan een schoonmaakmiddel worden toegevoegd, kan het aandeel wasactieve stoffen worden beperkt (en kan er bijvoorbeeld op lagere temperaturen gewassen worden), wat ook het leefmilieu ten goede komt. Er moet echter op worden gelet dat het om natuurlijke bacteriën en enzymen gaat.⁴

In de gezondheidszorg ligt gebruik van microbiologische reinigingsmiddelen minder voor de hand omwille van mogelijke risico's⁵. Ook in de voedingsmiddelenindustrie is het gebruik af te raden, omdat voedingsproducten die besmet worden met microbiologische producten sneller kunnen bederven.

Kritisch verdunningsvolume

In de criteria worden niet al deze stoffen apart opgenomen, maar wordt gevraagd naar het kritisch verdunningsvolume (CDVchronic). Dit is een maatstaf voor de giftigheid en afbreekbaarheid van een product, gebaseerd op de volledige samenstelling van het product. Het geeft aan hoeveel water nodig is om één dosis van het product volledig te neutraliseren zodat er geen blijvende effecten op het leefmilieu zijn.

³ Bijvoorbeeld: proteasen breken eiwitten af, amylasen breken zetmeel en koolhydraten af, lipasen breken vetten af, cellulasen breken celstoffen af, ureasen breken urine af

⁴ Om aan grote hoeveelheden enzymen te komen, worden de bacteriën vaak genetisch gemanipuleerd. Genetische manipulatie zorgt er ook voor dat de enzymen niet hun werking verliezen in de hete omstandigheden zoals in de wasmachine. Daardoor kan er op lagere temperaturen schoon worden gewassen, wat energie bespaart. Het uithoudingsvermogen van enzymen zou echter ook nadelen hebben, wanneer de enzymen in aanraking komen met de huid. Genetische manipulatie van bacteriën brengt ook risico's mee wanneer deze bacteriën bijvoorbeeld uit laboratoria ontsnappen en vrij in het milieu terecht komen. Ook het Europees Milieukeurmerk legt eisen op aan enzymen in schoonmaakmiddelen: ze "moeten vrij zijn van productieorganismen. Bij enzymen van genetisch gemodificeerde organismen, moet een risico-inventarisatie worden uitgevoerd".

⁵ Bij microbiologische producten zijn er op verschillende niveaus risico's mogelijk: met betrekking tot de bacteriën, tot de enzymen of tot de afbraakproducten. Om de risico's te beperken mogen in microbiologische reinigingsmiddelen uitsluitend bacteriestammen worden gebruikt die bekend staan als onschadelijk voor gezonde mensen (niet-pathogene bacteriën). Sommige mensen zijn overgevoelig voor deze enzymen en ontwikkelen huidaandoeningen. Vermelding van de productsamenstelling op de verpakking en testen van het product in een erkend laboratorium zijn noodzakelijk.

2.1.3. Verpakking

Zoals bij alle consumptiegoederen is het belangrijk rekening te houden met de milieu-impact van verpakkingen: de hoeveelheid en het soort verpakkingen en de mogelijkheid om te hervullen.

Verpakking beperken kan bijvoorbeeld door de aankoop van navulbare verpakkingen en geconcentreerde producten. Om geconcentreerde producten te maken is bovendien minder water nodig en kan er bespaard worden op transport en op hulpbronnen, omdat het aantal oppervlakte-actieve stoffen in verhouding beperkter is.

De milieu-impact van schoonmaakmiddelen beperken, kan het best door producten met bepaalde stoffen of met een bepaalde hoeveelheid stoffen niet aan te kopen, door juist te doseren, door de schoonmaak te optimaliseren en de verpakking tot een minimum te beperken.

2.2. Eerlijke handel

Producten uit eerlijke handel of Fair Trade producten zijn producten waarbij de producent in de eerste plaats een eerlijke prijs ontvangt. Daarnaast worden er bij eerlijke handel ook correcte arbeidsomstandigheden voor boeren en arbeiders gecreëerd en kinderarbeid uitgesloten. De productie gebeurt bovendien met respect voor het milieu.

De provincie heeft het label 'Fair Trade Provincie' in de wacht gesleept. Hiervoor moeten we aan zes criteria voldoen. Meer info lees je op de [internetpagina's van de dienst Noord-Zuidbeleid](#).

Eén van de criteria houdt in dat de provincie zelf eerlijke producten aankoopt. Hierdoor zijn alle provinciale entiteiten verplicht om twee eerlijke producten aan te kopen; koffie en één product naar keuze. Dit laatste zou bijvoorbeeld een schoonmaakmiddel kunnen zijn. Het aanbod is hier voorlopig echter beperkt.

Er bestaan verschillende keurmerken of logo's voor eerlijke handel. Het Fair Trade Max Havelaar label is echter het enige dat ook

1. een minimumprijs garandeert aan de producenten en
2. een fairtradepremie betaalt voor een lokaal project dat dient voor de sociale en economische ontwikkeling van de hele gemeenschap.

Andere labels zoals bijvoorbeeld Utz Certified, EKO Oké of Rainforest Alliance doen dat niet. Omdat het Fair Trade Max Havelaar label momenteel het enige label is dat de beste garanties biedt voor eerlijke handel, krijgt het de voorkeur binnen de campagne Fair Trade Provincie.

Er bestaat echter een juridisch spanningsveld tussen het voldoen aan de verplichtingen van de 'Fair Trade Provincie' en het correct toepassen van de wetgeving overheidsopdrachten. De deputatie heeft op 07 juni 2012 principieel beslist om volop voor het engagement van de 'Fair Trade Provincie' te gaan. In de praktijk betekent dit duurzaam geproduceerde koffie aankopen op basis van zeer specifieke criteria die worden overgenomen uit de normstelling van de Fair Trade Labelling Organisation.

Waarschuwing: deze werkwijze is nog niet getoetst aan rechtspraak en houdt dus een juridisch risico in. Als je een dergelijke aankoop in de markt plaatst, neem je best even contact op met de dienst Overheidsopdrachten en Juridische Ondersteuning (T 03 240 54 59, aankoop@admin.provant.be)

Hoe je de criteria voor eerlijke handel opneemt in je opdracht, lees je bij [criteria eerlijke handel in de uitvoeringsvoorwaarden](#).

2.3. Sociale economie

De sociale economie bestaat uit verschillende bedrijven en organisaties die bepaalde maatschappelijke meerwaarden vooropstellen en volgende basisprincipes respecteren:

- voorrang van arbeid op kapitaal
- democratische besluitvorming
- maatschappelijke inbedding
- transparantie
- kwaliteit
- duurzaamheid

De sector sociale economie stelt in de provincie Antwerpen ongeveer 7.500 mensen uit verschillende kansengroepen tewerk, in meer dan 400 sociale economie organisaties.

Een overzicht van deze organisaties en hun producten en dienstverlening vind je in de catalogus sociale economie op www.provant.be/SE.

Meer informatie kan je bekomen bij het Provinciaal Steunpunt Sociale Economie (sociale_economie@admin.provant.be).

3. Vereisten binnen de Gids duurzame aankopen

3.1. Verplichtingen

VERPLICHT

Voor de Samenwerkingsovereenkomst is het verplicht om met milieuverantwoorde schoonmaakmiddelen te werken. Binnen de Gids duurzame aankopen moeten schoonmaakmiddelen op zijn minst voldoen aan onderstaande voorwaarden. Deze criteria moeten worden opgenomen in het bestek.

<p>Een laag kritisch verdunningsvolume (CDV)⁶</p>	<p>Bepaal de juiste drempelwaarde aan de hand van de keuzewijzer CDVchronic. Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? Voorwaarden rond het CDV neem je bij voorkeur op in de technische specificaties. Kan bijvoorbeeld gestaafd worden aan de hand van het Europees eco-label en het Nordic Swan-label.⁷</p>						
<p>Ingrediënten met één of meer van volgende risico's (of combinaties ervan) mogen niet aanwezig zijn in het product met een hoeveelheid van meer dan 0,01% per gewicht van het eindproduct:</p>	<p>Alles-reiniger</p>	<p>Sanitair-reiniger</p>	<p>Ruiten-reiniger</p>	<p>Vaatwas-middel (hand)</p>	<p>Vaatwas-middel (machine)</p>	<p>Was-middel</p>	<p>Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? en de keuzewijzer. Voorwaarden rond bepaalde ingrediënten en</p>

⁶ Het kritisch verdunningsvolume of Critical dilution Volume (CDVchronic) is een maatstaf voor de toxiciteit en afbreekbaarheid van een product gebaseerd op de volledige samenstelling van het product. Het geeft aan hoeveel water nodig is om één dosis van het product volledig te neutraliseren zodat er geen blijvende effecten op het leefmilieu zijn.

⁷ Het NF Environnement-label gebruikt CDVacute.

R31 (vormt giftige gassen in contact met zuren)	x						R-zinnen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
R40, 45, 49 (carcinogeen)	x	X	x	x	X	x	
R46, 60, 61, 62, 63 (giftig voor de voortplanting)	x	x	x	x	x	x	
R50+53, 51+53 (toxisch voor waterorganismen)	x	x	x	x	x	x	
R59 (gevaarlijk voor de ozonlaag)	x	x	x	x		x	
R68 (onherstelbare effecten niet uitgesloten)	x	x	x	x	x	x	
Ingrediënten met één of meer van volgende risicozinnen mogen niet aanwezig zijn in het product met een hoeveelheid van meer dan 0,1% per gewicht van het eindproduct:	Alles-reiniger	Sanitair-reiniger	Ruiten-reiniger	Vaatwas-middel (hand)	Vaatwas-middel (machine)	Was-middel	Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? en de keuzewijzer . Voorwaarden rond bepaalde ingrediënten en R-zinnen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
R42, 43 (sensibiliserend)	x	x	x	x			
Volgende stoffen zijn niet toegelaten in het product:	Alles-reiniger	Sanitair-reiniger	Ruiten-reiniger	Vaatwas-middel (hand)	Vaatwas-middel (machine)	Was-middel	Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? en de keuzewijzer . Voorwaarden rond bepaalde stoffen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
Fosfor	x (max. 0,2g per functionele eenheid)	x (max. 1g per product)	x				
Fosfaten					x (max. 10 g per was)	x (max. 25 g per was)	
Biociden, behalve als ze gebruikt worden als bewaarmiddel	x	x	x	x			
Biociden met R50/53 of R51/53, tenzij ze niet	x	x	x	x			

bioaccumuleerbaar zijn							
Bewaarmiddelen met R50/53					x	x	

Schoonmaakmiddelen kunnen gevaarlijke producten zijn. Gevaarlijke producten kun je herkennen doordat op het etiket één of meerdere gevaarsymbolen staan (eventueel op te vragen bij de leverancier). Als je entiteit voor het eerst een bepaald gevaarlijk product aankoopt, moet je op voorhand advies vragen aan de milieucoördinator en de preventieadviseur (via ISO14001@admin.provant.be). Bij de adviesvraag moet je de SDS-fiche van het beoogde product en onderstaande tabel of equivalent ingevuld meesturen.

Plaats van opslag	Productgroep -nummer ⁸	Gebruiker	Max. opslaghoeveelheid	Verpakkingswijze	Grootte van recipiënt
(gebouw, gebouwnr, lokaalnr, ...)	(indien niet in de Gids duurzame aankopen, omschrijving)	(specifieke functie of naam)	(in kg of l)	(recipiënt, vat, tank, doos, fles, ...)	(van belang is < 25kg/l of > 25 kg/l)

Als je twijfelt of het om een voor je entiteit nieuw gevaarlijk product gaat, moet je het milieuaanspreekpunt of de milieucoördinator contacteren.

IDPenB of de preventieadviseur bezorgt je een productinstructiekaart met de belangrijkste informatie voor de gebruiker (tenzij dit anders geregeld is voor je entiteit of dienst).

3.2. Optioneel

een lage dosering	Bijvoorbeeld voor allesreiniger, afwasmiddelen en wasmiddelen. Bepaal de juiste drempelwaarde aan de hand van de keuzewijzer dosering . Meer info vind je bij de tips . Voorwaarden rond dosering neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
een beperkt gehalte aan anaëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen⁹	Bepaal de juiste drempelwaarde aan de hand van de keuzewijzer anaëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen . Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? Voorwaarden rond anaëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties . Kan bijvoorbeeld gestaafd worden aan de hand van het Nordic Swan-label, het Europees ecolabel en het NF Environnement-label.

⁸ Nummer van de productgroep in de Gids duurzame aankopen, bijvoorbeeld schoonmaakmiddelen: 8.3.

⁹ Anaëroob niet-biologisch afbreekbare stoffen zijn de organische stoffen die niet kunnen worden afgebroken in de natuur in de afwezigheid van zuurstof.

een beperkt gehalte aan aëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen¹⁰	Bepaal de juiste drempelwaarde aan de hand van de keuzewijzer aëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen . Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? Voorwaarden rond aëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties . Kan bijvoorbeeld gestaafd worden aan de hand van het Nordic Swan-label, het Europees ecolabel en het NF Environnement-label.
bevat plantaardige grondstoffen	Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? Voorwaarden rond plantaardige grondstoffen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
een beperkt fosforgehalte	Bepaal de juiste drempelwaarde aan de hand van de keuzewijzer fosfor . Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? Voorwaarden rond het fosforgehalte neem je bij voorkeur op in de technische specificaties . Kan bijvoorbeeld gestaafd worden aan de hand van het Nordic Swan-label, het Europees ecolabel en het NF Environnement-label.
is te gebruiken bij lage temperaturen	Van toepassing op wasmiddelen. Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? en de keuzewijzer temperatuur . Voorwaarden rond temperatuur neem je bij voorkeur op in de technische specificaties . Kan bijvoorbeeld gestaafd worden aan de hand van het Nordic Swan-label, het Europees ecolabel en het NF Environnement-label.
bevat geen geurstoffen tweede keuze: bevat geen allergene geurstoffen	Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? . Voorwaarden rond geurstoffen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
bevat geen kleurstoffen	Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? . Voorwaarden rond kleurstoffen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
bevat geen was tweede keuze: natuurlijke was (zoals bijenwas, carnaubawas, ...)	Van toepassing op vloerreiniger. Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? Voorwaarden rond was neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
milieuvriendelijk verpakt	Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? . Voorwaarden rond verpakking neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
geconcentreerd	Meer info vind je in het hoofdstuk: Wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen? en de tips . Voorwaarden rond concentratie neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .
heeft een doseersysteem	Meer info vind je in de tips . Voorwaarden rond doseersystemen neem je bij voorkeur op in de technische

¹⁰ Aëroob niet-biologisch afbreekbare stoffen zijn de organische stoffen die niet kunnen worden afgebroken in de natuur in de aanwezigheid van zuurstof.

	specificaties .
werkt met de sproeimethode	Meer info vind je in de tips . Voorwaarden rond doseersystemen neem je bij voorkeur op in de technische specificaties .

3.3. Raamcontract

Je kan ook aansluiten bij het raamcontract van de centrale administratie. Neem hiervoor contact met joeri.straetemans@admin.provant.be. In dit contract werd rekening gehouden met duurzaamheidscriteria. Let op: kies producten van de onderhandelde lijst, die je hieronder vindt, enkel dan geldt dit als een duurzame aankoop.

omschrijving	keuze raamleverancier ¹¹
Krachtige ecologische allesreiniger. - Geschikt voor periodieke reiniging van alle water- en alkalibestendige oppervlakken. - Kan eventueel als stripper gebruikt worden.	280176 Eco Strong niet navulbare doseerfles 20 ml Dosy Mono - 1 l Verpakking 10 Flessen
Krachtige ecologische allesreiniger. - Geschikt voor periodieke reiniging van alle water- en alkalibestendige oppervlakken. - Kan eventueel als stripper gebruikt worden.	294800 Eco Strong - 5 l Verpakking 4 Bussen
Milde ecologische allesreiniger met frisse bloemengeur. - Geschikt voor dagelijkse reiniging van alle waterbestendige oppervlakken. - Reinigt streeploos.	291176 Eco Interior 10 navulbare doseerfles 20 ml Dosy Mono - 1 l Verpakking 10 Flessen
Milde ecologische allesreiniger met frisse bloemengeur. - Geschikt voor dagelijkse reiniging van alle waterbestendige oppervlakken. - Reinigt streeploos.	293501 Eco Interior 10 - 5 l Verpakking 4
Gebruiksklare ecologische glas- en interieurreiniger op basis van ethanol. - Geschikt voor dagelijkse reiniging van alle waterbestendige oppervlakken. - Reinigt streeploos.	293030 Eco Nett - 500 ml Verpakking 12 Sprays
Gebruiksklare ecologische glas- en interieurreiniger op basis van ethanol. - Geschikt voor dagelijkse reiniging van alle waterbestendige oppervlakken. - Reinigt streeploos	293530 Eco Nett - 5 l Verpakking 4 Bussen
Krasvrije ecologische schuurcrème. - Geschikt voor het verwijderen van hardnekkig vuil	293403 Eco Pink - 500 ml

¹¹ omschrijving van het schoonmaakmiddel, zoals vermeld in de catalogus van Boma, de huidige raamleverancier, met het referentienummer.

op alle waterbestendige oppervlakken	Verpakking 12 Flessen
Siliconenvrije meubelspray op basis van minerale olie. - Reinigt en voedt houten meubels. - Verwijdert krassen en vlekken.	210102 Meubelspray siliconenvrij - 300 ml Verpakking 12 Sprays
	285118 Ecover Verstuiver gevuld C9 500 ml Verpakking 12 Flessen
Kant en klare krachtige reiniger, zonder parfum, PH: 9	285002 Ecover Spray clean C9-5L (Spot Cleaner) Verpakking 4 Bussen
Ecologische allesreiniger voor zware vervuiling, zonder parfum, PH: 12	285015 Ecover Algemene reiniger A12 - 2L Verpakking 6 Flessen
Spoelglansmiddel. - Geschikt voor het streepvrij drogen van de vaat	210171 Rincit spoelglansmiddel - 1 l Verpakking 12 Flessen
Manueel ecologisch afwasmiddel. - Ontvet en geeft de vaat een schitterende glans	293401 Eco Dish - 1 l Verpakking 12 Flessen
Manueel ecologisch afwasmiddel. - Ontvet en geeft de vaat een schitterende glans.	293402 Eco Dish - 5 l Verpakking 4 Bussen
Vloeibaar wasmiddel	294611 Eco Exige vloeibaar wasmiddel - 5 l Verpakking 4 Bussen
Milde, zure ecologische sanitairreiniger. - Geschikt voor dagelijkse of periodieke sanitairreiniging. - Verwijdert vuil- en kalkresten. - Veilig voor kranen.	285176 Eco Sanitary 4 niet navulbare doseerfles 20 ml Dosy Mono - 1 l Verpakking 10 Flessen
Milde, zure ecologische sanitairreiniger. - Geschikt voor dagelijkse of periodieke sanitairreiniging. - Verwijdert vuil- en kalkresten. - Veilig voor kranen	293502 Eco Sanitary 4 - 5 l Verpakking 4 Bussen
Milde, zure ecologische sanitairreiniger. - Geschikt voor dagelijkse of periodieke sanitairreiniging. - Verwijdert vuil- en kalkresten. - Veilig voor kranen.	293021 Eco Swan WC - 750 ml Verpakking 12 Flessen
Milde, voedende vloerreiniger met aangenaam parfum. - Geschikt voor periodieke reiniging van alle waterbestendige vloeren. - Reinigt de vloer en zorgt voor een geleidelijke glansopbouw. - Kan onverdund ook gebruikt worden als spraymiddel.	314176 Trio Floor Shine niet navulbare doseerfles 20 ml Dosy Mono - 1 l Verpakking 10 Flessen

Milde, voedende vloerreiniger met aangenaam parfum. - Geschikt voor periodieke reiniging van alle waterbestendige vloeren. - Reinigt de vloer en zorgt voor een geleidelijke glansopbouw. - Kan onverdund ook gebruikt worden als spraymiddel.	290506 Trio Floor Shine - 5 l Verpakking 4 Bussen
Groene verstuiver met opdruk 'floor'. - Inhoud verstuiver: 650 ml. - Voorzien van kwalitatieve verstel- en afsluitbare spraykop met ergonomische trigger.	750019 Verstuiver vloer - 650 ml - GROEN NAVULBAAR Artikel samengesteld uit volgende onderdelen: 1x750019B Verstuiv. Boma VLOER/SOL z.kop, 1x751013 Spraykop verstuiver 650ml GN
Gebruiksklare sprayreiniger voor gebruik met high-speed éénschijfsmachine. - Geschikt voor grondige reiniging van soepele vloeren en polymeer-beschermlagen. - Ook geschikt voor plaatselijke verwijdering van schopstrepen en krassen.	250006 Spray Clean - 5 l Verpakking 2 Bussen
Sterk, en aangenaam geparfumeerde multifunctionele reiniger. pH: 8	283219 Ecover Floreal Fresh - 5L Verpakking 4 Bussen
Milde, laagschuimende ecologische vloerreiniger. - Geschikt voor dagelijkse reiniging van alle waterbestendige vloersoorten. - Reinigt streeploos	283176 Eco Floor 8 niet navulbare doseerfles 20 ml Dosy Mono - 1 l Verpakking 10 Flessen
Milde, laagschuimende ecologische vloerreiniger. - Geschikt voor dagelijkse reiniging van alle waterbestendige vloersoorten. - Reinigt streeploos.	293503 Eco Floor 8 - 5 l Verpakking 4 Bussen
Verzorgingscrème voor handen en gezicht; alle huidtypes; voor belaste huid; middelmatig vettend; trekt snel in, geparfumeerd	250230 Stokolan Geparfumeerd - 100ml Verpakking 50 Tubes
Vaatwastabs – alles in 1	217078 Vaatwastabs Tricel All in 1 - 64 stuks * Verpakking 5 Dozen
Onthardingszout voor vaatwassers. - Geschikt voor de ontharding van leidingwater in de vaatwasser.	210072 Onthardingszout - 5 kg Verpakking 1 Emmer
Geïmpregneerd tapijtreinigingspoeder. - Geschikt voor droge reiniging van alle tapijten.	333033 Tapinet Dry - 11 kg (voorheen Tapinet carpet clean poeder) Verpakking 1 Emmer

Als je niet wil aansluiten op het raamcontract, moet je de [verplichte](#) criteria in verband met de grondstoffen, ... opnemen in je [technische specificaties](#).

3.4. Keuzewijzer

Je koopt bij voorkeur schoonmaakmiddelen met kenmerken uit de eerste kolom aan.

Je mag ook producten uit de tweede kolom kiezen, maar schoonmaakmiddelen met kenmerken uit de eerste kolom zijn nog duurzamer. Producten uit de derde kolom zijn niet toegelaten.

Je kan deze keuzewijzer gebruiken om te bepalen welke voorwaarden je in de technische specificaties opneemt.¹²

^a Kan bijvoorbeeld gestaafd worden door het EU-ecolabel.

^b Kan bijvoorbeeld gestaafd worden door het Nordic Swan-label.

^c Kan bijvoorbeeld gestaafd worden door het NF Environnement-label.

3.4.1. Keuzewijzer CDVchronic

	Duurzaam		Niet duurzaam
	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Geconcentreerde allesreiniger (ook professioneel)	• < 10000 l/l verdund sop • < 14000 l/l verdund sop ^b	< 18000 l/l verdund sop ^{ab}	> 22000 l/l verdund sop ^{ab}
Gebruiksklare allesreiniger	< 30000 l/100g product	< 52000 l/100g product ^a	> 7000 l/100g product ^a
Handafwasmiddelen	< 2000 l/l afwaswater	< 3000 l/l afwaswater ^b	> 3800 l/l afwaswater ^{ab}
Machinafwasmiddelen met een functie	< 25000 l/wasbeurt ^a	< 50000 l/wasbeurt ^a	> 70000 l/wasbeurt ^{ab}
Machinafwasmiddelen met meerdere functies	< 30000 l/wasbeurt ^a	< 60000 l/wasbeurt ^a	> 80000 l/wasbeurt ^{ab}
Professionele machinafwasmiddelen	< 1500 l/liter water	< 2000 l/liter water ^{ab}	> 3000 l/liter water ^{ab}
Ruitenreiniger	< 3000 l/100 g	> 4000 l / 100 g product	> 4800 l / 100 g product ^a
Toiletreiniger	< 40000 l/100g product ^b	< 60000 l/100g product ^b	> 80000 l /100g product ^{ab}
Wasmiddelen	< 25000 l/kg wasgoed	< 35000 l/kg wasgoed ^a	> 45000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel waspoeder (lage waslast)	< 40000 l/kg wasgoed	< 60000 l/kg wasgoed ^a	> 70000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel vloeibaar wasmiddel (lage waslast)	< 50000 l/kg wasgoed	< 70000 l/kg wasgoed ^{ab}	> 100000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel multicomponent	< 60000 l/kg wasgoed	< 75000 l/kg wasgoed ^{ab}	> 100000 l/kg wasgoed ^{ab}

¹² Gebaseerd op de Producttest, de milieukoopwijzer, het Nordic Swan-label, het Europees ecolabel en het NF Environnement-label.

wasmiddel (lage waslast)			
Professioneel waspoeder (medium waslast)	< 60000 l/kg wasgoed	< 80000 l/kg wasgoed ^a	> 100000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel vloeibaar wasmiddel (medium waslast)	< 80000 l/kg wasgoed	< 100000 l/kg wasgoed ^a	> 130000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel multicomponent wasmiddel (medium waslast)	< 100000 l/kg wasgoed	< 125000 l/kg wasgoed ^b	> 150000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel waspoeder (hoge waslast)	< 80000 l/kg wasgoed	< 100000 l/kg wasgoed ^a	> 150000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel vloeibaar wasmiddel (hoge waslast)	< 100000 l/kg wasgoed	< 150000 l/kg wasgoed ^{ab}	> 200000 l/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel multicomponent wasmiddel (hoge waslast)	< 100000 l/kg wasgoed	< 200000 l/kg wasgoed ^{ab}	> 250000 l/kg wasgoed ^{ab}

3.4.2. Keuzewijzer dosering

	Duurzaam		Niet duurzaam
	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Allesreiniger	≤ 20 ml/10 l water	≤ 60ml/10 l water	> 120 ml/10 l water
Handafwasmiddelen	< 2 ml/5 l water	< 4 ml/5 l water	> 4 ml/5 l water
Machineafwasmiddel	< 19 g(ml)/afwasbeurt	< 21 g (ml)/afwasbeurt	> 21 g(ml)/afwasbeurt
Poederwasmiddelen	< 90 g/wasbeurt	< 130 g/wasbeurt	> 130 g/wasbeurt
Vloeibare wasmiddelen	< 45 ml/wasbeurt	< 70 ml /wasbeurt	> 70 ml/wasbeurt

3.4.3. Keuzewijzer anaëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen

	Duurzaam		Niet duurzaam
	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Geconcentreerde allesreiniger	< 0,1 g/liter verdund product ^b	< 0,4 g/liter verdund product ^{ac}	
Professionele	< 0,1 g/liter verdund	< 0,2 g/liter verdund	> 0,4 g/liter verdund

geconcentreerde allesreiniger	product ^{bc}	product ^{bc}	product ^{abc}
Gebruiksklare allesreiniger	0 g/100 g product	< 2 g/100 g product ^a	> 4 g/100 g product ^a
Professionele gebruiksklare allesreiniger	0 g/100 g product ^c	< 2 g/100 g product ^c	> 4 g/100 g product ^{ac}
Handafwasmiddelen	0 g/l afwaswater ^a	< 10 g/l afwaswater ^{ab}	> 30 g/l afwaswater ^{ab}
Machineafwasmiddel	0 g/wasbeurt ^b	< 1,2 g/wasbeurt ^{ab}	> 5,5 g/wasbeurt ^{ab}
Professionele machineafwasmiddelen	0 g/liter water	< 0,4 g/liter water ^{ab}	> 1 g/liter water ^{ab}
Ruitenreiniger	0 g/100g product ^c	< 2 g/100 g product ^{abc}	> 2 g/100 g product ^{abc}
Toiletreiniger	0 g/100g product	< 2 g/100 g product ^a	> 2 g/100 g product ^a
Waspoeder	0 g /kg wasgoed	< 0,5 g /kg wasgoed ^b	> 1,3 g/kg wasgoed ^{ab}
Vloeibaar wasmiddel	0 g /kg wasgoed	< 0,5 g /kg wasgoed ^b	> 0,7 g/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel waspoeder (lage waslast)	< 0,25 g/kg wasgoed	< 0.5 g/kg wasgoed ^{ab}	> 1 g/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel vloeibaar wasmiddel (lage waslast):	< 0,3 g/kg wasgoed ^{ab}	< 0.5 g/kg wasgoed ^{ab}	> 0,8 g /kg wasgoed ^{ab}
Professioneel multicomponent wasmiddel (lage waslast)	< 0,3 g/kg wasgoed	< 0,6 g/kg wasgoed ^{ab}	> 0,8 g /kg wasgoed ^{ab}
Professioneel waspoeder (medium waslast)	< 0,85 g/kg wasgoed ^b	≤ 1,5 g/kg wasgoed ^{ab}	> 2 g/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel vloeibaar wasmiddel (medium waslast)	< 0,5 g/kg wasgoed	≤ 0,7 g/kg wasgoed ^a	> 0,85 g/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel multicomponent wasmiddel (medium waslast)	< 0,5 g/kg wasgoed	≤ 0,85 g/kg wasgoed ^b	> 1,10 g/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel waspoeder (hoge waslast)	< 1 g/kg wasgoed	≤ 1,5 g/kg wasgoed ^{ab}	> 2,5 g/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel vloeibaar wasmiddel (hoge waslast)	< 1 g/kg wasgoed	≤ 1,3 g/kg wasgoed ^a	> 1,5 g/kg wasgoed ^{ab}
Professioneel multicomponent wasmiddel (hoge waslast)	< 1 g/kg wasgoed	≤ 1,5 g/kg wasgoed ^b	> 1,75 g/kg wasgoed ^{ab}

3.4.4. Keuzewijzer aëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen

	Duurzaam		Niet duurzaam
	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
machineafwasmiddelen	0 g/wasbeurt ^b	< 1 g/wasbeurt ^{ab}	> 2 g/wasbeurt ^{ab}
professionele machineafwasmiddelen	0 g/liter water	< 0,4 g/liter water ^{ab}	> 1 g/liter water ^{ab}
waspoeder	0 g/kg wasgoed	< 0,5 g/kg wasgoed ^b	> 1 g/kg wasgoed ^{ab}
vloeibaar wasmiddel	0 g/kg wasgoed	< 0,55 g/kg wasgoed ^{ab}	> 1 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel waspoeder (lage waslast)	< 0,3 g/kg wasgoed	< 0,55 g/kg wasgoed ^{ab}	> 0,8 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel vloeibaar wasmiddel (lage waslast)	< 0,15 g/kg wasgoed	< 0,3 g/kg wasgoed ^a	> 0,5 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel multicomponent wasmiddel (lage waslast)	< 0,3 g/kg wasgoed	< 0,6 g/kg wasgoed ^{ab}	> 1 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel waspoeder (medium waslast)	< 0,6 g/kg wasgoed	< 0,85 g/kg wasgoed ^b	> 1 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel vloeibaar wasmiddel (medium waslast)	< 0,3 g/kg wasgoed	< 0,55 g/kg wasgoed ^a	> 0,85 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel multicomponent wasmiddel (medium waslast)	< 0,5 g/kg wasgoed	< 0,85 g/kg wasgoed ^b	> 1,1 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel waspoeder (hoge waslast)	< 1 g/kg wasgoed	≤ 1,3 g/kg wasgoed ^a	> 1,5 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel vloeibaar wasmiddel (hoge waslast)	< 0,5 g/kg wasgoed	≤ 1 g/kg wasgoed ^a	> 1,5 g/kg wasgoed ^{ab}
professioneel multicomponent wasmiddel (hoge waslast)	< 1 g/kg wasgoed	≤ 1,5 g/kg wasgoed ^a	> 1,75 g/kg wasgoed ^{ab}

3.4.5. Keuzewijzer fosfor

	Duurzaam		Niet duurzaam
	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Allesreiniger	< 0,2 g/l sop (of per functionele eenheid) ^{abc}		
Professionele allesreiniger	< 0,2 g/l sop (of per functionele eenheid) ^{ac}		

Handafwasmiddel	< 0,02 g/l (of 100g voor onderverdunde producten) ^a	< 0,5 g/l (of 100g voor onderverdunde producten) ^a	
Machineafwasmiddel	fosfaatvrij ^a	< 2 g/wasbeurt ^b	< 10 g fosfaten/wasbeurt ^b
Professionele machineafwasmiddelen	Fosfaatvrij	< 0,08 g/l water ^a	> 2 g/wasbeurt ^b
Ruitenreiniger	Zonder fosfor		
Toiletreiniger	< 0,5 g/100g product ^b	< 1 g/100g product ^{ab}	
Wasmiddelen	0 g /kg wasgoed ^a	< 1,15 g/kg wasgoed ^{ab}	25 g fosfaten per was ^a
Professionele wasmiddelen lage waslast	0 g /kg wasgoed ^a	< 0,5 g/kg wasgoed ^b	25 g fosfaten per was ^a
Professionele wasmiddelen medium waslast	0 g/kg wasgoed ^a	< 1 g/kg wasgoed ^b	25 g fosfaten per was ^a
Professionele wasmiddelen hoge waslast	0 g/kg wasgoed ^a	< 1,5 g/kg wasgoed ^b	25 g fosfaten per was ^a

3.4.6. Keuzewijzer verpakking

	Duurzaam		Niet duurzaam
	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Navulbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> Navulbare verpakking die nagevuld wordt uit grootverpakkingen Rechtstreeks gebruik uit een grootverpakking 	Navulbare verpakking die nagevuld wordt door gebruik van navulzakken	
Ophaling	Grootverpakking selectief opgehaald en door de leverancier hervuld		
Samenstelling	Enkelvoudige verpakking	Samengestelde verpakking die heel goed te scheiden is	
Allesreiniger, ruitenreiniger, vloeibaar wasmiddel	<ul style="list-style-type: none"> Bioplastic Gedeeltelijk gerecycleerd plastic (>80%) 	Gedeeltelijk gerecycleerd plastic	Plastics die bestaan uit PVC of andere gechloreerde plastics
Machineafwasmiddel	(Gerecycleerd) karton	Gedeeltelijk gerecycleerd plastic	Plastics die bestaan uit PVC of andere gechloreerde plastics
Professionele machineafwasmiddelen, toiletreiniger	Gedeeltelijk gerecycleerd plastic (>80%)	Gedeeltelijk gerecycleerd plastic	Plastics die bestaan uit PVC of andere gechloreerde plastics
Waspoeder	Gerecycleerd karton		Plastics die bestaan uit PVC of andere gechloreerde plastics

3.4.7. Keuzewijzer concentratie

	Duurzaam	Niet duurzaam
--	----------	---------------

	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Concentratie	<ul style="list-style-type: none"> • Ten hoogste 60% water • Voor WC-reiniger: schoonmaakazijn (8% oplossing azijnzuur) • Voor tapijtreiniger: natriumbicarbonaat dat een paar uur of een nacht kan intrekken en daarna terug wordt opgezogen • voor ruitenreiniger: aanbevolen dosis kleiner of gelijk aan 5 ml per liter water) • voor vloerreiniger: aanbevolen dosis kleiner of gelijk aan 10ml/l water 	•	• Meer dan 75% water

3.4.8. Keuzewijzer temperatuur

Wasmiddel	Te gebruiken vanaf 15°C	vanaf 20°C	vanaf 40°C.
Professioneel wasmiddel	Te gebruiken vanaf 20°C	vanaf 40°C	vanaf 80°C (of 60?)

3.5. Tips

- Koop zoveel mogelijk een **allesreiniger** in plaats van een gespecialiseerd product. Zo voorkom je de overbodige aankoop van extra schoonmaakmiddelen. Bovendien zijn gespecialiseerde producten vaak meer milieubelastend doordat ze meer afval met zich meebrengen en/of meer overbodige, milieuschadelijke hulpstoffen bevatten.
- **Zuinig gebruik** is de eerste vuistregel bij het gebruik van schoonmaakmiddelen. Kijk op de verpakking voor de juiste (=maximale, minder kan je uittesten) dosering. Maak gebruik van een **doseersysteem** (doseerstation, doseerapparaat of doseerpatroon voor sproeiflacons). Volgens een Duits onderzoek wordt er met de scheutmethode 40% overgedoseerd.
- Maak bij voorkeur schoon met een vochtig zeemvel of met duurzame, **herbruikbare microvezeldoekjes**. Deze kan je gebruiken met koud water en zonder schoonmaakmiddelen. Gebruik eventueel een allesreiniger voor vuiler werk.
- Gebruik **geconcentreerde producten** en geen gebruiksklare producten, zoals schoonmaakmiddelen in een spuitbus of verstuiver of vochtige doekjes. Deze zorgen voor veel meer afval.
- Kies voor de **sproeimethode** in plaats van de sopmethode. De sproeimethode bespaart op het verbruik. Bij de sproeimethode wordt uit een sproeiflacon de

werkoplossing op het schoonmaakdoekje gesproeid. De schoonmaakdoekjes worden tussentijds gereinigd in een emmer schoon water. Kenmerkend voor de sproeimethode is de veel hogere concentratie (ca. 6 keer hoger dan van de werkoplossing bij de sopmethode). Dit is nodig omdat de hoeveelheid opgebrachte vloeistof veel kleiner is. Ondanks deze hogere concentratie worden met de sproeimethode flinke besparingen op het verbruik behaald. Sproei het middel op de doek, niet op het oppervlak, dit voorkomt inademing en overbodig verbruik. Nadelen van de sopmethode zijn het gesleep met twee emmers en het werken met een steeds vuiler wordende oplossing. Bovendien kost het iets meer tijd dan de sproeimethode en is het verbruik aanzienlijk hoger.

- De werking van de reinigingsproducten is efficiënter, wanneer je **regenwater** gebruikt. Er zit namelijk minder kalk in regenwater die de werking van de wasactieve stoffen kan hinderen. Er moeten dan ook geen wateronthardende stoffen te worden toegevoegd. Je kan de hardheid van je leidingwater opvragen bij je waterleverancier. Sommige waterleidingen zijn van een toestel voorzien om water te ontharden. Ook dan is een waterontharder overbodig. Gebruik liever een ontkalkingsmiddel dan bijvoorbeeld de dosis waspoeder te verhogen. U kunt het ontkalkingsmiddel best toevoegen vanaf een temperatuur van 40 °C (daaronder heeft het geen zin, want kalk zet zich bijna niet af in koud water) en voor water met een hardheid van 30 °F.
- Denk eraan dat vloeibare schoonmaakmiddelen met een gevarensymbool in een **lekbak** moeten staan.
- **Desinfecteren** van toilet en sanitair of gebruik van bleekmiddelen is - behalve in uitzonderlijke situaties (ziekenhuizen, rusthuizen, ...) - bij normale hygiëne overbodig. Het nut van desinfecteren is ook beperkt omdat herbesmetting zeer snel weer plaatsvindt. Desinfectie- en bleekmiddelen reinigen en ontvetten nauwelijks en ontkalken helemaal niet.
- Het **desinfecteren** met chemicaliën kan op verschillende manieren worden vermeden:
 - Stof bestrijden. (Micro-organismen verspreiden zich snel via rondwarrelend stof.)
 - Het gebruikte schoonmaakmateriaal zoals dweilen, moppen, werkdoekjes, sponzen en zemen goed uitspoelen en uithangen om te drogen.
 - Vuilnisemmers en afvalcontainers regelmatig legen en reinigen.
 - Een te hoge temperatuur, die gunstig is voor bacteriën, vermijden.
 - Vocht zoveel mogelijk uitsluiten.
- Wanneer het uitzonderlijk toch nodig is te desinfecteren, maak het object dan altijd eerst grondig schoon met een gewoon schoonmaakmiddel. Desinfectiemiddelen reageren namelijk met vuil en vet. Vooraf niet reinigen betekent een onnodig verbruik van schadelijke desinfectiemiddelen.
- Het gebruik van **wasverzachters** wordt afgeraden. (Gebruik zeker geen wasverzachende doekjes = meer afval).
- Koop geen **ruitenreinigers** met ammoniak. Gebruik een afwasmiddel of een sopje van bruine zeep voor het reinigen van bevulde ramen. Spoel ze voor een glanzend resultaat eventueel na met azijnwater of zout water. Gebruik voor het

drogen van de ruiten een aftrekker en een natuurzeem. Goede raad van Tante Kaat: afwerken met een prop krantenpapier, levert een mooie glans op.

- Wanneer schoonmaakactiviteiten worden **uitbesteed**, neem dan milieubepalingen op in het contract dat afgesloten wordt met de reinigingsfirma.
- Geef de voorkeur aan harder of goed schrobben, boven het gebruik van een grotere **dosis** aan schoonmaakproduct of machinale reiniging. De chemische actie van een reinigingsmiddel is in vele gevallen ondergeschikt aan de mechanische actie van het wrijven met een doek of dweil.
- Hang geen **toiletblokjes** in de WC-pot. Ze geven een frisse lucht af, maar hebben geen reinigende werking. Toiletblokjes zijn daarom overbodig. Sommige blokjes bevatten paradichloorbenzeen wat bij inademing duizeligheid, zwakte of bloedarmoede kan veroorzaken en wat bovendien niet goed afbreekbaar is in afvalwater.
- Voor de verwijdering van **kalkvlekken** kan je toiletten best wekelijks schoonmaken met schoonmaakazijn (een 8%-oplossing van azijnzuur). Voor de verdere reiniging maak je gebruik van groene of vloeibare zeep. Is de werking van schoonmaakazijn niet voldoende, gebruik dan een WC-reiniger, ook voor het verwijderen van vette verontreinigingen. Sanitairreinigers worden eveneens aanbevolen voor het reinigen van het toilet, maar hun werking is minder dan die van WC-reinigers. Indien vlekken nog steeds onvoldoende verwijderd worden, kun je eventueel een product met zuurstofbleekmiddel (waterstofperoxide) gebruiken.
- Vaak kan het gebruik van **schuurmiddelen** worden vervangen door de combinatie van een schuursponsje en groene of vloeibare zeep.
- Kies als **tapijtreiniger** eerder vloeistoffen of poeders die je met de hand inborstelt, dan producten voor machines omdat daarin matig afbreekbare wasactieve stoffen kunnen zitten. Het gebruik van poeders als tapijtreiniger heeft als voordeel dat er geen droogperiode dient in acht genomen te worden.
- Was pas (af) wanneer de **(af)wasmachine** vol is. Twee halflege machines verspillen meer water, energie en (vaat)wasmiddelen dan één volle machine. Kies voor een programma met een lage temperatuur. Voor heel vuil witgoed is het 'eco'-programma op 60 graden voldoende om vlekken en bacteriën weg te wassen. Een was op 90 graden moet de uitzondering zijn.
- Om het water minder te vervuilen en een beter afwasresultaat te bekomen: voedselresten eerst verwijderen.
- Was pas af met de hand wanneer er voldoende vaat is. De dosering van het **afwasmiddel** aanpassen aan de hoeveelheid en vettigheid van de vaat. Het is beter om tussentijds nog wat toe te voegen, dan in één keer teveel. Het is een misverstand dat een afwasmiddel niet meer zou werken als het niet meer schuimt. De concentratie aan wasactieve stoffen is dan alleen wat lager dan in het begin. Bij zeer vuile vaat, eerst voorspoelen met warm water. De kraan niet laten lopen voor het afspoelen, maar hiervoor een aparte teil gebruiken. Geef bij handafwas de voorkeur aan goed schrobben, boven het gebruik van een grotere dosis aan schoonmaakproduct.

- **Vuile vlekken** in kleding kunt u aansmeren met wat zeep, voor het wasgoed de machine in gaat. Vetvlekken kunt u verwijderen met ossengalzeep. U kan het vuil wasgoed ook inweken met soda. Spoel hierbij wel grondig uit voor u gaat wassen. Voorwas en programma's op hoge temperatuur (> 60°C) zijn enkel nodig voor erg vuile was en dienen bijgevolg eerder een uitzondering te zijn. Voorwas verbruikt extra energie, water, wasmiddel en verslijt de kledingstukken. Een meer ecologische oplossing in dat geval bestaat erin de was te weken, ofwel vóór ze in de machine gaat, ofwel tijdens het wassen (door het programma gedurende enkele uren te onderbreken).
- Kies een gespecialiseerd product in functie van de te wassen stof. De meeste **wasmiddelen** op de markt zijn universele wasmiddelen: geschikt voor alle soorten textiel, alle soorten vuil en bij alle temperaturen. Om in al die situaties goed te werken, bevatten ze heel wat verschillende bestanddelen. Sommige daarvan zijn nutteloos of zelfs schadelijk voor bepaalde soorten wasgoed. Als u de was sorteert, kunt u makkelijker het wasmiddel en het programma kiezen. Sorteert volgens textielsoort, kleur en vuilheid. Bleekmiddelen bijvoorbeeld doen de kleur van gekleurd wasgoed verbleken. Totaalwasmiddelen zijn bedoeld voor de sterk vervuilde was: ze bevatten optische witmakers, die de was witter doen lijken, maar die slecht afbreekbaar zijn en daardoor een onnodige belasting voor het milieu vormen. Compacte fijnwasmiddelen of colorwasmiddelen bevatten meestal geen bleekmiddelen en optische witmakers, maar colorwasmiddelen bevatten vaak wel een kleurbeschermer die zeer slecht afbreekbaar is. Wast men op lage temperatuur (30°C), dan is een vloeibaar product aan te raden. In vloeibare producten zijn alle ingrediënten reeds opgelost, zodat er geen problemen ontstaan met de oplosbaarheid. Bij hogere temperaturen is een poeder krachtiger.
- Kies voor **stoffen** die makkelijk te onderhouden zijn. Kijk bij de aankoop naar het etiket dat de aard van de stof en de onderhoudsvoorwaarden aangeeft. Vermijd kleding die alleen chemisch gereinigd kan worden. Chemische reiniging gebeurt momenteel nog veel met de zeer milieubelastende stof perchloorethyleen, beter bekend als per.
- Let bij de keuze van de wasmachine op het energie- en waterverbruik. Kies voor wasmachines met een **A-label**.

4. Opname van duurzaamheidscriteria in bestekken

Het opnemen van duurzaamheidscriteria is afhankelijk van het soort overheidsopdracht. Meer info over de wetgeving overheidsopdrachten en de verschillende mogelijkheden vind je op het intranet onder de [ondersteuning/aankoop- en overheidsopdrachten](#).

In deze Gids duurzame aankopen gaan we ervan uit dat de aankopen gebeuren voor een relatief beperkt bedrag, namelijk voor **minder dan 85.000 euro**.

Opdrachten **onder de 85.000 euro** mogen steeds geplaatst worden via een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking. Je moet hier volgens de wetgeving overheidsopdrachten meerdere leveranciers aanschrijven. Je mag deze leveranciers zelf kiezen. Laat die keuze dan ook afhangen van de mate waarin deze leveranciers eventueel duurzame schoonmaakmiddelen kunnen leveren.

Het is aan te raden om op voorhand na te gaan wat de verschillende mogelijkheden zijn en wie hier eventueel aan kan voldoen. Surf vóór je schoonmaakmiddelen wil aankopen op het internet en neem contact op met een aantal leveranciers en bekijk de verschillende mogelijkheden voor herbruikbare of hernieuwbare producten. Al naargelang de toepassing kies je, binnen de [verplichtingen](#), best zelf wat je juist wil aankopen. De [keuzewijzer](#) geeft een overzicht van de mogelijke ingrediënten en kan je helpen bij je keuze. Meer info over duurzame schoonmaakmiddelen vind je in het [hoofdstuk: Wat is duurzaam bestek en servies?](#)

Heb je te maken met een aankoop **boven de 85.000 euro**? Neem dan contact op met de dienst Overheidsopdrachten en Juridische Ondersteuning (T 03 240 54 59, aankoop@admin.provant.be).

- Voor meer info over de **milieucriteria** kun je terecht bij Liesbeth Taverniers (DMN, T 240 57 55, ISO14001@admin.provant.be).
- Voor meer info over de **criteria m.b.t. eerlijke handel** kun je terecht bij Dieter Goossens (DNZ T 03 240 56 85)
- Voor meer info over de **criteria m.b.t. sociale economie** kun je terecht bij Marjan Vanuytsel (DEIS, T 014 56 52 36, marjan.vanuytsel@admin.provant.be).

4.1. Titel

Het is belangrijk om in de titel zo duidelijk mogelijk te omschrijven wat je juist wil. Neem indien mogelijk in de titel ook al duurzaamheidscriteria op,

4.1.1. Milieucriteria in de titel

Bijvoorbeeld: "*Milieusparende schoonmaakmiddelen*"

4.1.2. Eerlijke handel in de titel

4.1.3. Sociale economie in de titel

N.v.t.

4.2. Kwalitatieve selectiecriteria

Kwalitatieve selectiecriteria zijn criteria die je toestaan om de inschrijvers op je overheidsopdracht kwalitatief te beoordelen. Bij een overheidsopdracht met een beperkt bedrag en dus via een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking, vindt de kwalitatieve selectie meestal impliciet plaats door het opstellen van de lijst van aan te schrijven bedrijven. Je kiest zelf wie je selecteert en aanschrijft. Onderzoek dus eerst of de bedrijven die je op je lijst zet wel aan je selectiecriteria voldoen. Op die manier schrijf je enkel bedrijven aan die voldoen en moet je dus geen selectiecriteria meer opnemen in je bestek. Indien je deze werkwijze volgt moet je in je kwalitatieve selectie enkel nog de RSZ toestand en andere fiscale verplichtingen van de inschrijvers controleren.

4.2.1. Milieucriteria in de selectiecriteria

Op milieuvlak kan je bijvoorbeeld enkel bedrijven aanschrijven die een ISO 14001- of EMAS-certificaat hebben. Je moet dan geen selectie criterium in die trant meer opnemen.

In een grote opdracht die gepubliceerd moet worden kan je vragen naar certificaten voor milieubeheer (bv. ISO 14001 of EMAS) of gelijkwaardige. Je controleert dan best ook of er voldoende firma's aan deze vereisten kunnen voldoen.

Bijvoorbeeld: "De inschrijver beschikt voor zijn organisatie, althans voor dat deel/die delen van de organisatie dat/die betrokken is/zijn bij de uitvoering van de opdracht over een managementsysteem waarin de volgende onderwerpen zijn geregeld:

- de concrete maatregelen die zijn of worden getroffen om de milieubelasting van de bedrijfsprocessen die verband houden met de uitvoering van de opdracht, zoals gebruik van gevaarlijke stoffen, waterverbruik en energiegebruik van de in te zetten apparatuur en gebruik van transportmiddelen, te verminderen.
- hoe naleving van de geldende milieuwetgeving is gewaarborgd
- hoe aandacht wordt besteed aan de bewustwording en de competentie van medewerker(s) ten aanzien van het omgaan met de voor deze opdracht relevante milieuaspecten
- hoe de voor deze opdracht relevante milieuaspecten worden gemonitord
- hoe de milieumaatregelen worden gemonitord als basis voor kwaliteitsgarantie."

4.2.2. Criteria eerlijke handel in de selectiecriteria

N.v.t.

4.2.3. Criteria sociale economie in de selectiecriteria

N.v.t.

4.3. Technische specificaties

Dit is een technische beschrijving van de inhoud van de opdracht. Als aan de minimale/absolute technische specificaties niet wordt voldaan, komt de offerte in principe niet in aanmerking. Voorwaarden opnemen in de technische specificaties is de meest doeltreffende manier om zeker te zijn van een duurzame aankoop. (Door het nodige marktonderzoek ben je zeker dat de bepalingen die je opneemt ook mogelijk zijn.)

4.3.1. Milieucriteria in de technische specificaties

Bijvoorbeeld: "De schoonmaakproducten moeten minstens voldoen aan onderstaande vereisten:

		Alles-reiniger	Sanitair-reiniger	Ruiten-reiniger
Een laag kritisch verdunningsvolume (CDVchronic)		<18000 l /l verdund sop	<80000 l /100 g product	<4800 l /100 g product
Ingrediënten met één of meer van volgende risicozinnen (of combinaties ervan) mogen niet aanwezig zijn in het product met een hoeveelheid van meer dan 0,01% per gewicht van het eindproduct	R31 (vormt giftige gassen in contact met zuren)	x		
	R40, 45, 49 (carcinogeen)	x	x	x
	R46, 60, 61, 62, 63 (giftig voor de voortplanting)	x	x	x
	R50/53, 51/53 (toxisch voor waterorganismen)	x	x	x
	R59 (gevaarlijk voor de ozonlaag)	x	x	x
	R68 (onherstelbare effecten niet uitgesloten)	x	x	x

		Alles- reiniger	Sanitair- reiniger	Ruiten- reiniger
Ingrediënten met één of meer van volgende risico's mogen niet aanwezig zijn in het product met een hoeveelheid van meer dan 0,1% per gewicht van het eindproduct	R42, 43 (sensibiliserend)	x	x	x
Zijn niet toegelaten in het product	Fosfor	x (max. 0,02g per functionele eenheid)	x (max. 1g per 100g product)	x
	Biociden, behalve als ze gebruikt worden als bewaarmiddel	x	x	x
	Biociden met R50/53 of R51/53, tenzij ze niet bioaccumuleerbaar zijn	x	x	x

De naleving van deze criteria kan gestaafd worden aan de hand van het Europees Ecolabel en het Nordic Swan-label. Voor producten die dit label niet dragen moet de leverancier voor elk product volgende informatie voorzien:

- *Het kritisch verdunningsvolume (CDVchronic)*
- *Een lijst met de ingrediënten die aanwezig zijn met een gewicht hoger dan 0,01% van het finaal product. Voor elk ingrediënt moet, indien bestaand, het CAS¹³-nummer worden doorgegeven, en de risico's die van toepassing zijn op het ingrediënt.*
- *Een lijst met de namen en de functies van aanwezige biocides.*
- *De totale hoeveelheid elementair fosfor (voor allesreinigers en sanitairreinigers)*
- *De totale hoeveelheid fosfaten per was (voor wasmiddelen en vaatwasmiddelen (machine))*

Om de geschiktheid van de schoonmaakproducten te beoordelen, voorziet de leverancier de technische fiches en stalen van alle voorgestelde producten zodat testen kunnen worden uitgevoerd."

Zoals in dit voorbeeld, kan men zich baseren op de achterliggende specificaties van labels. Je kan labels suggereren als bewijsmiddel, maar moet hierbij vermelden dat ook andere bewijsmiddelen toegestaan zijn. Let op: niet alle labels garanderen dezelfde eisen.

Bijvoorbeeld: *"De naleving van bovenstaande criteria kan gestaafd worden door een van volgende labels:*

¹³ CAS (Chemical Abstract Services) is een uniek eenduidig getal voor chemische stoffen.

Nordic Swan

EU Ecolabel

Indien de inschrijver een van deze labels kan voorleggen, is geen bijkomende staving vereist. Andere gepaste bewijsstukken van een erkend organisme kunnen eveneens gebruikt worden."

Wil je de milieuvriendelijkste offerte hoger waarderen bij de gunning, dan kun je deze criteria ook opnemen in de [gunningscriteria](#). Hou er echter rekening mee dat gunningscriteria nadien ook beoordeeld moeten worden en het dossier ook altijd ingewikkelder maken voor de inschrijver.

4.3.2. Eerlijke handel in de technische specificaties

N.v.t.

4.3.3. Sociale economie in de technische specificaties

N.v.t.

4.4. Gunningscriteria

Dit zijn criteria die in rekening worden gebracht bij het kwalitatief beoordelen van de offerte. De inschrijver van wie de offerte het best aan deze criteria voldoet, krijgt de hoogste score en krijgt de opdracht. Wil je de duurzaamste offerte hoger waarderen bij de gunning, dan kan je duurzaamheidscriteria opnemen bij de gunningscriteria. Gebruik hiervoor ook de info uit de paragrafen rond technische specificaties.

Wanneer je besluit een gunningscriterium in verband met duurzaamheid op te nemen, zorg er dan voor dat het voldoende doorweegt tegenover de andere gunningscriteria. Let wel: er moet een direct verband zijn tussen deze criteria en het voorwerp van de opdracht.

Als je in de technische specificaties van je bestek al duidelijke duurzaamheidseisen hebt opgelegd, heeft het soms geen zin om bijvoorbeeld milieu nog als gunningscriterium te gebruiken.

Hou er rekening mee dat veel gunningscriteria het bestek onnodig ingewikkeld kunnen maken. De inschrijver moet een uitgebreid verslag opmaken en de provincie moet dit alles afwegen en beoordelen, wat niet altijd even eenvoudig is. Het is voor beide partijen makkelijker om zoveel mogelijk op te nemen in de technische specificaties.

4.4.1. Milieucriteria in de gunningscriteria

Bijvoorbeeld: *"Volgende gunningscriteria dienen als basis voor de beoordeling van de offertes:*

- *Verpakking (bijvoorbeeld 20 punten):*
 - *Voor navulbare verpakkingen die nagevuld worden uit grootverpakkingen, worden 20 punten toegekend*
 - *Voor grootverpakkingen waaruit rechtstreeks wordt gebruikt, worden 20 punten toegekend*

- Voor navulbare verpakkingen die nagevuld worden uit navulzakken, worden 10 punten toegekend.
- ...”

Je kan bij de gunning ook gebruikmaken van de producttest van OVAM om de milieuvriendelijkheid van het schoonmaakmiddel te beoordelen. OVAM stelde voor verschillende soorten schoonmaakmiddelen vragenlijsten op. Leveranciers die een hogere score behalen op de vragenlijsten voor de specifieke schoonmaakmiddelen, krijgen meer punten bij de gunning. Vergeet dan niet om de juiste vragenlijsten als bijlage op te nemen in je bestek. Je vindt de vragenlijsten voor schoonmaakmiddelen op de ISO-schijf, in de map L_ALG_Gids duurzame aankopen bijlagen of op de [producttest](#)-site. De scores kan je berekenen en vergelijken op de [website van de Producttest](#). Heb je hulp nodig bij de beoordeling, kan je het ISO-projectteam (iso14001@admin.provant.be) contacteren.

Bijvoorbeeld: *“Bij de gunning wordt rekening gehouden met de ecologische kwaliteiten van de wasproducten. Om de beoordeling van dit gunningcriterium mogelijk te maken zal de inschrijver de vragenlijst voor wasproducten (in bijlage) invullen voor de voorgestelde producten. In de vragenlijsten geeft het eerste antwoord telkens de hoogste score.”*

4.4.2. Eerlijke handel in de gunningscriteria

4.4.3. Sociale economie in de gunningscriteria

Criteria i.v.m. sociale economie kunnen in de gunningscriteria opgenomen worden bij opdrachten voor diensten. Voor levering van schoonmaakproducten is dit minder aangewezen.

4.5. Uitvoeringsvoorwaarden

In principe is het contract afgesloten van zodra de leverancier op de hoogte is gebracht van de gunning van de opdracht. Je kan in het bestek wel anticiperen op de uitvoeringsfase door één of meerdere uitvoeringsvoorwaarden in te voegen, die bijvoorbeeld voorzien dat de leverancier zich ertoe verbindt om alle verpakkingen terug te nemen. De uitvoeringsvoorwaarden zijn dus alle verplichtingen die pas bij de uitvoering van het contract zullen voorkomen, maar waartoe de leverancier zich verbindt van zodra hij zijn offerte indient.

Je mag deze contractuele uitvoeringsvoorwaarden niet als verkapte selectiecriteria of gunningscriteria hanteren. Als aanbestedende overheid zal je tijdens de uitvoering van de opdracht moeten controleren of de inschrijver aan de uitvoeringsvoorwaarden voldoet.

Je mag echter wel concrete maatregelen vermelden wanneer bepaalde uitvoeringsvoorwaarden worden geschonden. Zo kan men bijvoorbeeld vastleggen dat, wanneer de leverancier de secundaire en tertiaire verpakking niet meteen meeneemt, een bepaalde boete zal aangerekend worden. Dit voorkomt onenigheid.

4.5.1. Milieucriteria in de uitvoeringsvoorwaarden

Bijvoorbeeld: *“De inschrijver verbindt er zich toe alle verpakkingen van producten terug te nemen en op correcte wijze af te voeren.”*

4.5.2. Eerlijke handel in de uitvoeringsvoorwaarden

4.5.3. Sociale economie in de uitvoeringsvoorwaarden

Criteria i.v.m. sociale economie kunnen in de uitvoeringsvoorwaarden opgenomen worden bij opdrachten voor diensten. Voor levering van schoonmaakproducten is dit minder aangewezen.

5. Voorbeeldmails en –bestekken

Voor je een overheidsopdracht voor de aankoop van schoonmaakmiddelen opmaakt, neem je best contact op met een aantal leveranciers. Zo heb je een zicht op de verschillende mogelijkheden en weet je wie hier eventueel aan kan voldoen.

Je kunt als entiteit naargelang de toepassing zelf kiezen waar je de accenten legt. Maak voor je keuze gebruik van de [keuzewijzer](#) en de extra info in het [hoofdstuk Ter info: wat zijn duurzame schoonmaakmiddelen?](#) Uiteraard voldoet je vraag aan de [verplichtingen](#) binnen de Gids duurzame aankopen.

5.1. Kleine overheidsopdracht – Mail (< 8.500 euro)

Volgens de wetgeving overheidsopdrachten moet je ook voor deze kleine opdrachten mededinging organiseren en dus meerdere leveranciers aanschrijven. Je mag de leveranciers zelf kiezen. Laat deze keuze dan ook afhangen van de mate waarin ze duurzame producten kunnen leveren. Het is het eenvoudigst om mogelijke leveranciers per mail aan te schrijven.

Zorg dat je over voldoende info beschikt over de producten die geleverd zullen worden voor je een opdracht gunt. Controleer nadien ook of de geleverde producten effectief aan de voorwaarden voldoen.

In de kader vind je een voorbeeldmail voor de aankoop van duurzame allesreiniger. De punten in het **blauw** zijn verplicht volgens de Gids duurzame aankopen. Die in het **groen** zijn optioneel.

VOORBEELDMAIL - DUURZAME ALLESREINIGER.

TITEL

[Beschrijf in de titel duidelijk welk product je wil, bijvoorbeeld]

"Levering van 50l duurzame allesreiniger"

MAIL

Gelieve een offerte in te dienen voor de levering van 50l duurzame allesreiniger, die voldoet aan de volgende voorwaarden:

- ...
- **Het kritisch verdunningsvolume (CVD) is lager dan 18000 l/l verdund sop**
- **Bevat geen ingrediënten met één of meer van volgende risicozinnen (of combinaties ervan) met een hoeveelheid van meer dan 0,01% per gewicht van het eindproduct: R31 (vormt giftige gassen in contact met zuren), R40, 45, 49 (carcinogeen), R46, 60, 61, 62, 63 (giftig voor de**

voortplanting), R50/53, 51/53 (toxisch voor waterorganismen), R59 (gevaarlijk voor de ozonlaag), R68 (onherstelbare effecten niet uitgesloten).

- Bevat geen ingrediënten met één of meer van volgende risicozinnen met een hoeveelheid van meer dan 0,1% per gewicht van het eindproduct: R42, 43 (sensibiliserend).
- Bevat geen biociden, behalve als ze gebruikt worden als bewaarmiddel.
- Bevat geen biociden met R50/53 of R51/53, tenzij ze niet bioaccumuleerbaar zijn.
- Bevat max. 0,2g fosfor per functionele eenheid.
- Bevat minder dan 0,4 g anaëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen per liter verdund product

De naleving van bovenstaande criteria kan gestaafd worden door *het Europees Ecolabel en het Nordic Swan-label*:

Nordic Swan

EU Ecolabel

Indien de inschrijver een van deze labels kan voorleggen, is geen bijkomende staving vereist. Andere gepaste bewijsstukken van een erkend organisme kunnen eveneens gebruikt worden. *Voor producten die dit label niet dragen moet de inschrijver voor elk product volgende informatie voorzien:*

- *Het kritisch verdunningsvolume (CDVchronic)*
- *Een lijst met de ingrediënten die aanwezig zijn met een gewicht hoger dan 0,01% van het finaal product. Voor elk ingrediënt moet, indien bestaand, het CAS-nummer worden doorgegeven, en de risicozinnen die van toepassing zijn op het ingrediënt.*
- *Een lijst met de namen en de functies van aanwezige biocides.*
- *De totale hoeveelheid elementair fosfor (voor allesreinigers en sanitairreinigers)*
- *De totale hoeveelheid fosfaten per was (voor wasmiddelen en vaatwasmiddelen (machine))*
- **Geconcentreerd reinigingsmiddel (ten hoogste 60% water)**
- **Bevat plantaardige grondstoffen.**
- **Werkt met een doseersysteem en de sproeimethode. Er is minder dan 60ml nodig per 10l water.**
- **Worden geleverd in grootverpakkingen met navulbare kleinere verpakking voor dagelijks gebruik. De verpakking is enkelvoudig gerecycleerd of bioplastiek.**

5.2. Gemiddelde overheidsopdracht – bestek (≥ 8.500 euro en < 85.000 euro)

Volgens de wetgeving overheidsopdrachten moet je hier meerdere leveranciers aanschrijven. Je mag de leveranciers zelf kiezen. Laat deze keuze dan ook afhangen van de mate waarin deze leveranciers duurzame schoonmaakproducten kunnen leveren.

Omschrijf in je bestek duidelijk welke info de inschrijvers moeten indienen bij de offerte. Zo heb je voldoende gegevens om het gunningsdossier op te maken. We kunnen het niet genoeg herhalen: probeer je opdrachten zo eenvoudig mogelijk te houden. Dit doe je

door zoveel mogelijk voorwaarden op te nemen in de technische specificaties en de gunningscriteria te beperken.

In de kader vind je een voorbeeldbestek voor de aankoop van duurzame schoonmaakmiddelen. De punten in het **blauw** zijn verplicht volgens de Gids duurzame aankopen. Die in het **groen** zijn optioneel. Wil je dat je bestek gewoon voldoet aan de verplichtingen van de Gids duurzame aankopen, neem dan de **blauwe** punten op in de technische specificaties. Wil je de duurzaamste offerte extra punten geven? Neem dan ook duurzaamheidsaspecten op als gunningscriterium. Denk wel op voorhand even na over hoe je dit doet; welke criteria neem je op en hoe ga je ze beoordelen?

VOORBEELDBESTEK – DUURZAME SCHOONMAAKMIDDELEN

... SELECTIECRITERIA

N.v.t.

TECHNISCHE SPECIFICATIES

In het kader van de Samenwerkingsovereenkomst ons ISO 14001-certificaat willen we duurzame schoonmaakmiddelen aankopen. De schoonmaakproducten moeten minstens voldoen aan onderstaande vereisten:

- ...
- **Hebben een laag kritisch verdunningsvolume (CVD): voor de allesreiniger lager dan 18000 l/l verdund sop, voor de ruitenreiniger lager dan 4800 l/100 g product, voor de toiletreiniger lager dan 80000 l/100 g product.**
- **Bevatten geen ingrediënten met één of meer van volgende risicozinnen (of combinaties ervan) met een hoeveelheid van meer dan 0,01% per gewicht van het eindproduct: R31 (vormt giftige gassen in contact met zuren), R40, 45, 49 (carcinogeen), R46, 60, 61, 62, 63 (giftig voor de voortplanting), R50/53, 51/53 (toxisch voor waterorganismen), R59 (gevaarlijk voor de ozonlaag), R68 (onherstelbare effecten niet uitgesloten).**
- **Bevatten geen ingrediënten met één of meer van volgende risicozinnen met een hoeveelheid van meer dan 0,1% per gewicht van het eindproduct: R42, 43 (sensibiliserend).**
- **Bevatten geen biociden, behalve als ze gebruikt worden als bewaarmiddel.**
- **Bevatten geen biociden met R50/53 of R51/53, tenzij ze niet bioaccumuleerbaar zijn.**
- **Bevatten weinig fosfor: voor de allesreiniger max. 0,2g fosfor per functionele eenheid, voor de toiletreiniger max. 1g per 100g product en de ruitenreiniger geen.**
- **Bevatten weinig anaëroob niet biologisch afbreekbare organische stoffen: voor allesreiniger minder dan 0,4 g per liter verdund product, voor ruitenreiniger en toiletreiniger minder dan 2 g per 100 g product.**

De naleving van bovenstaande criteria kan gestaafd worden door *het Europees Ecolabel* en het *Nordic Swan*-label:

Nordic Swan

EU Ecolabel

Indien de inschrijver een van deze labels kan voorleggen, is geen bijkomende staving

vereist. Andere gepaste bewijsstukken van een erkend organisme kunnen eveneens gebruikt worden. *Voor producten die dit label niet dragen moet de inschrijver voor elk product volgende informatie voorzien:*

- *Het kritisch verdunningsvolume (CDVchronic)*
 - *Een lijst met de ingrediënten die aanwezig zijn met een gewicht hoger dan 0,01% van het finaal product. Voor elk ingrediënt moet, indien bestaand, het CAS-nummer worden doorgegeven, en de risicozinnen die van toepassing zijn op het ingrediënt.*
 - *Een lijst met de namen en de functies van aanwezige biocides.*
 - *De totale hoeveelheid elementair fosfor (voor allesreinigers en sanitairreinigers)*
 - *De totale hoeveelheid fosfaten per was (voor wasmiddelen en vaatwasmiddelen (machine))*
- **Geconcentreerd (ten hoogste 60% water)**
 - **Werken met een doseersysteem en de sproeimethode. Er is minder dan 60ml allesreiniger nodig per 10l water.**
 - **Worden geleverd in grootverpakkingen met navulbare kleinere verpakking voor dagelijks gebruik. De verpakking is enkelvoudig gerecycleerd of bioplastiek.**
 - **Bevatten plantaardige grondstoffen.**

GUNNINGSCRITERIA

- **Bij de gunning wordt rekening gehouden met de ecologische kwaliteiten van de producten. Om de beoordeling van dit gunningcriterium mogelijk te maken zal de inschrijver de vragenlijsten voor schoonmaakproducten (in bijlage) invullen voor de voorgestelde producten. In de vragenlijsten geeft het eerste antwoord telkens de hoogste score.**

Om de geschiktheid van de schoonmaakproducten te beoordelen, voorziet de leverancier de technische fiches en stalen van alle voorgestelde producten zodat testen kunnen worden uitgevoerd.

5.3. Grote overheidsopdracht \geq 85.000 euro – speel op zeker!

Is het geraamde bedrag van je opdracht meer dan 85.000 euro en wordt je opdracht gepubliceerd? Neem dan contact op met de dienst Overheidsopdrachten en Juridische Ondersteuning (T 03 240 54 59, aankoop@admin.provant.be). Zij helpen je graag verder met de opmaak van je bestek, zodat er zeker geen fouten instaan.

6. Mogelijke leveranciers

Bij de meeste leveranciers van schoonmaakmiddelen kan je tegenwoordig producten krijgen die voldoen aan de criteria in deze Gids duurzame aankopen.

Heb je zelf goede ervaringen met bepaalde firma's of ken je firma's die kunnen voldoen aan de criteria van de Gids duurzame aankopen? Mail de contactgegevens dan naar iso14001@admin.provant.be.

7. Meer info?

Neem contact op met iso14001@admin.provant.be.